

Múzejné noviny

VYCHÁDZAJÚ PRI PRÍLEŽITOSTI MEDZINÁRODNÉHO DŇA MÚZEÍ

HUMENNÉ, MÁJ 2006

Vzhľadom na zákonitosti sociálne - ekonomického vývoja spoločnosti niet pochyb o tom, že akákoľvek súčasná kultúrna organizácia nebude podporovaná iba preto, že vytvára efemérne hodnoty, ale pragmaticky (a dúfajme so znalosťou vecí) bude posudzovaný jej skutočný kultúrny, sociálny a ekonomický prínos.

Vízia „živého - otvoreného múzea“ pevne zakotveného v regionálnej pospolitosti, kde návštevník je v centre záujmu je našou odpoveďou na tento trend. Prvé výsledky sa už dostavili a my dnes môžeme s uspokojením konštatovať, že sa začínajú vytvárať participatívne vzťahy ako prejav záujmu o našu činnosť i jej ocenenie. Nemenej dôležitá je aj tá skutočnosť, že sa nám darí zverený majetok nielen udržiavať, ale ho aj zhodnocovať. Evidentné je to predovšetkým v Expozícii ľudovej architektúry a bývania VM, v ktorej sme uskutočnili rozsiahlu rekonštrukciu. V priebehu troch rokov zmenil humenský skanzen svoju tvár na nepoznanie. Opäť je to jedno z najpútavejších miest regiónu a pýcha múzea s rastúcou návštevnosťou. Pomerne výrazne sa nám podarilo zhodnotiť aj renesančný kaštieľ - sídlo múzea. Je to výsledok získavania finančných zdrojov prostredníctvom rôznych projektov. Za posledné tri roky sme ich pripravili dvadsaťtri.

Možno teda povedať, že sa nám podarilo zvýšiť hodnotu kultúrneho majetku (jeho hmotnú aj nehmotnú formu), ktorý nám bol zverený do správy. Spolu s ďalšími vstupmi tak vytvárame stále sa rozširujúcu bázu pre vznik nových produktov a služieb s ekonomickou a kultúrnou hodnotou.

V nasledujúcom období urobíme všetko preto, aby sme kultúrny kapitál, ktorý spravujeme neustále zhodnocovali a rozvíjali nielen v prospech jeho vlastníka, ale aj v prospech mesta a regiónu, v ktorom pôsobíme. Za veľmi dôležité pritom považujeme „naštartovanie“ spolupráce všetkých zainteresovaných subjektov s cieľom optimalizácie vzájomnej synergie.

Fedič

riaditeľ múzea

Skanzen Vihorlatského múzea prešiel v posledných troch rokoch rozsiahlou rekonštrukciou.

Základnou úlohou Vihorlatského múzea v Humennom je zhromažďovať, ochraňovať, odborne zhodnocovať a prezentovať hmotné doklady /zbierkové predmety/ o vývoji prírody a spoločnosti v pridelenej zbernej oblasti. Zvládnutie tohto dynamického procesu predpokladá nielen vysokú mieru odborných znalostí, ale aj vedomostí z múzeografie a muzeológie. Nakoľko sme fondovou organizáciou /v našich fondoch evidujeme viac ako 130 tisíc kusov zbierkových predmetov/ je nevyhnutné, aby sme disponovali adekvátnou materiálno - technickou základňou. A tu sa stretávame s najväčšími problémami.

Prevádzkovanie dvoch dobových kaštieľov a šesťnástich objektov ľudovej architektúry pri neustále rastúcich cenách energií, tovarov a služieb a chronicky poddimenzovanom rozpočte nie je jednoduchou záležitosťou.

Napriek tomu sme pokračovali v opravách jednotlivých objektov a celkovom zveladení areálu expozície ľudovej architektúry. Nové moderné osvetlenie areálu fungujúce v niekoľkých režimoch výrazne zvýšilo ochranu objektov a zbierok.

Zároveň umožňujú poriadanie podujatí vo večerných a nočných hodinách. Boli odstránené nevhodné betónové stožiare, ktoré v skanzene pôsobili mimoriadne rušivo, pričom osvetlenie bolo minimálne, aj to iba v centrálnej časti areálu.

Podarilo sa nám zhodnotiť aj renesančný kaštieľ - sídlo múzea. Na

vymalované galerijné priestory a pracovne múzea. Pokračovalo sa v reštaurovaní historického nábytku, dobových hodín a obrazovej zbierky. Urobili sa prvé kroky na záchrane ornamentálnej izby, ktorú je nevyhnutné reštaurovať. Vyše dvesto kusov zbierkových predmetov bolo ošetrovaných a nakonzervovaných.

Okrem týchto zrealizovaných zámerov sme pozornosť aj naďalej venovali marketingovým aktivitám smerujúcim k zmene komunikácie múzea navonok k širokej domácej, ale aj zahraničnej verejnosti. Pri-

budli dva úplne nové projekty / Inšitá 2005 a Návraty rodákov /, rozvíjala sa medzinárodná spolupráca, potenciálnych návštevníkov sme oslovili prostredníctvom Múzejných novín, bulletinov, novej webovej stránky a výstupov v médiách.

Aj napriek poddimenzovanému finančnému rozpočtu a kumulácii funkcií odborných pracovníkov sa vďaka obetavému prístupu všetkých pracovníkov múzea vykonalo množstvo práce. Pevne veríme, že aj v ďalšom období budeme na jej základoch budovať „živé múzeum“ pevne zakotvené v regionálnej pospolitosti.

Vasil Fedič

Chránime hodnoty pre budúcnosť

nádvorí pribudol nový klenot - komplexne zrekonštruovaná stredoveká studňa. Vykonali sme rekonštrukciu štyroch nevyhovujúcich sociálnych zariadení a šatne. Došlo ku kompletnej výmene podláh a obkladov, rozvodov elektriny a vody, sanitárnych zariadení, dverí a vymalovaniu priestorov. Na južnej a východnej strane kaštieľa sa uskutočnila oprava odkvapového systému. Boli vymenené strešné zvody a žľaby, kolénka, kotlíky a snehové zábrany. Náročným reštaurátorským zásahom prešli erby na južnej strane kaštieľa. Na tejto strane bolo vymenených aj 43 atypických okien. Svojopomocne boli

Projekt Studňa nádeje úspešne ukončený

Studňa nádeje bola slávnostne prístupná 1. decembra 2005. Vpravo Vasil Fedič, riaditeľ Vihorlatského múzea v Humennom. Vľavo vedúca Odboru kultúry Prešovského samosprávneho kraja Eva Arvayová

Dňa 1. decembra 2005 sme slávnostne prístupnili zrekonštruovanú stredovekú studňu na nádvorí renesančného kaštieľa. Projekt Studňa nádeje bol po takmer trojročnom úsilí úspešne ukončený. Nasledujúce riadky sú iba krátkym exkurzom o tom, ako tento projekt vznikol a prebiehal.

Na počiatku stála myšlienka skrášliť a zútlučiť nádvorie kaštieľa. A ako to už býva, pomohla nám aj náhoda. Počas zalomenia časti betónového pokryvu, podarilo sa nám na nádvorí kaštieľa lokalizovať stredovekú kamennú studňu. Tak sa zrodil projekt jej znovuoživenia pod názvom Studňa nádeje, ako prvý krok rozsiahlej rekonštrukcie celého nádvorja renesančného kaštieľa s plochou 683 metrov štvorcových. Pre múzeum však tento projekt predstavoval aj vieru a nádej, že i v časoch finančných ťažkostí podarí sa nám prebudovať záujem verejnosti

a kultúrne pamiatky sa neocitnú na úplnej periférii spoločenského záujmu. Ďalej potom nasledovala veľmi náročná a zdĺhavá práca, počnúc prvým výkopom, cez archeologický prieskum až k samotnej rekonštrukcii objektu.

V súčasnosti možno už na nádvorí kaštieľa vidieť ucelený výsledok nášho spoločného úsilia. Je tu historická kópia - zrekonštruovaná stredoveká studňa, ktorá pri svojom zrode na rozhraní 12. a 13. storočia znamenala zabezpečenie existencie majiteľov tohto hradného sídla.

Zrekonštruovaná studňa má oválny pôdorys s rozmermi 200 x 180 cm a v hĺbke deviatich metrov sa zužuje na priemer 160 cm. Veniec studne je vymurovaný z lomového kameňa ukladaného nasucho. V hĺbke 820 cm bol k vencu studne na západnej strane pristavaný omietnutý múrik vysoký 50 cm, pravdepodobne zakrývajúci takzvanú „kapsu“. Kapsa je

sa nám v začatom diele podarí pokračovať, že budeme môcť čerpať odhodlanie i elán z povestnej studne nádeje. Touto cestou ďakujeme všetkým tým, ktorí nám ju pomáhali naplňať: za podporu a finančný príspevok predsedovi Prešovského samosprávneho kraja MUDr. Petrovi Chudíkovi a poslancom PSK za minulé volebné obdobie. Ing. Jánovi Molnárovi - prezidentovi a s. Mecom Humenné, ktorého finančný dar vo výške 100 - tisíc korún dal nášmu projektu krídla. Ďalej primátorovi mesta Humenné MUDr. Vladimírovi Kostilníkovi, Komunitnej nadácii mesta Humenné, Ing. Petrovi Tomkovi, riaditeľovi PPaC a.s., Humenné, JASU-EXPORT, spoločnosti s. r.o., Snina, mestu Humenné, Združenej strednej škole hotelových služieb Humenné, ako aj Základným školám na Ulici SNP 1 a Dargovských hrdinov v Humennom. Poďakova-

Reštaurovanie kamennej rímky studne

vlastne otvor, do ktorého sa v časoch nebezpečenstva uschovávali cennosti alebo potraviny. V hĺbke deviatich metrov už kamenný veniec nahrádza výdrevá z trámov kruhového prierezu dlhých zhruba 60 cm a uložených vodorovne do tvaru šesťuholníka, ktorá siaha až po dno studne. Nadzemnú časť studne tvorí kamenné ostenie z pieskovcových kvádrov spájaných železnými skobami. Na ňom je umiestnená kovová konštrukcia, základom ktorej je bezpečnostná oblukovitá mreža a symbolická elipsovité baldachýnová konštrukcia, ktoré spolu vytvárajú celok. V osi konštrukcie je zavesená kovová reťaz. Návrh kovovej konštrukcie studne spracoval pán Vasil Blaha, ktorého firma Slovblok realizovala aj kováčske práce. Prvý krok rozsiahleho projektu rekonštrukcie nádvorja kaštieľa sme teda úspešne ukončili a rozhodnutí sme pokračovať ďalej. Veríme, že spoločnými silami

nie prináleží aj pracovníkom Vihorlatského múzea za vytrvalú a obetavú prácu a všetkým, ktorí akýmkoľvek spôsobom pomohli úspešnému priebehu tohto projek-

Začiatok prác

Súčasná podoba Studne nádeje

Prijatím zákona Národnej Rady Slovenskej republiky číslo 49/2002 Zbierky o ochrane pamiatkového fondu sa Slovenská republika zaviazala ochraňovať, v súlade s vedeckými poznatkami a na základe medzinárodných zmlúv v oblasti európskeho a svetového kultúrneho dedičstva, kultúrne pamiatky na území Slovenska.

Záchranné výskumy povinnosťou

Súčasťou tohto zákona sú aj ustanovenia týkajúce sa archeologických výskumov. Vihorlatské múzeum v Humennom je rozhodnutím Ministerstva kultúry Slovenskej republiky právnickou osobou, ktorá zabezpečuje vykonávanie archeologického výskumu prostredníctvom fyzickej osoby s osobitnou odbornou spôsobilosťou.

Pri príprave stavieb a inej hospodárskej činnosti na území, kde sa predpokladá ohrozenie archeologických nálezov, je nevyhnutné vykonať záchranný výskum. O tomto rozhoduje pamiatkový úrad na podnet stavebného úradu, krajského pamiatkového úradu alebo z vlastného podnetu.

Na základe rozhodnutí o potrebe vykonať archeologický výskum, ktoré vydáva Krajský pamiatkový úrad v Prešove sme za posledný rok realizovali záchranné výskumy na stavbe základňovej stanice pre sieť Eurotel v Topoľovke. Rozsiahle boli výskumy na stavbe TESCO Humenné, ktorý komplikovala aj skutočnosť, že sa pracovalo na pôvodne zastavanej ploche. Výstavba preložky cesty I/74 v západnej časti intravilánu mesta je rozdelená do dvoch etáp, pričom počas prvej bol v oblasti záhradkárskej osady objavený a preskúmaný objekt z mladšej doby kamennej. Druhá etapa začala v apríli 2006 a veríme, že prinesie zaujímavé výsledky. V súčasnosti pracujeme aj na záchranných výskumoch pri stavbe kanalizácií v Lackovciach a na Gaštanovej ulici v Humennom.

Okrem týchto výskumov múzeum v jeseni minulého roku ukončilo výskum studne na nádvorí kaštieľa a jej bezprostredného okolia. Objavili sme pôvodné dláždenie nádvorja z tzv. mačacích hláv spolu so zlomkami keramiky, skla, porcelánu.

V závere výskumov múzeum spravová nálezovú správu s fotodokumentáciou a o výsledkoch jednotlivých výskumov informujeme pravidelne odbornú i laickú verejnosť prostredníctvom médií.

PhDr. Ivana Strakošová

Cechy a remeslá v Humennom

Fenoménom stredovekých miest a mestečiek sa od polovice 13. storočia stávali remeselníci. Boli to slobodní ľudia, príslušníci meštianskeho stavu, vlastníci stredne veľký alebo menší dom, kúsok poľa, prípadne vinohradu a remeselnícku dielňu s príslušnými nástrojmi pre seba a svojich zamestnancov. V stredoveku sa vytvorili a všeobecne rozšírili tri stupne remeselníkov – učni, tovariši a majstri.

Najrozšírenejším typom stavovských organizácií remeselníkov v Európe bol takzvaný nemecký typ. Jeho najdôležitejšou črtou bolo povinné členstvo v cechoch pre všetkých remeselníckych majstrov. Pre nečlenov bolo vykonávanie remesla prakticky nemožné. Cechy mali právo prijímať a „oslobodzovať“ remeselníckych učňov, určovať pracovný čas, mzdy tovarišov a pod. Z hľadiska organizačnej formy sa naše cechy vo svojich počiatkoch združovali okolo oltára niektorého svätca vo farskom kostole. Členovia cechu sa starali o udržiavanie oltára a pestovanie kultu príslušného svätca. Snahy o pi-

somné zachytenie zvykov, tradícií, povinností a záväzkov, ktorými sa dovtedy cechy riadili badať na našom území až v 15. storočí.

Ako prvý vznikol v Humennom v roku 1603 krajčírsky cech. K nemu sa v roku 1630 pripojil cech mäsiarov, ktorých artikuly schválil gróf Ján Drugeth, neskôr aj cech súkenníkov. V roku 1640 získal artikuly cech kožušníkov, v roku 1642 cech čizmárov a o rok neskôr cech debnárov. Do roku 1650 vznikli cechy ševcov, hrnčiarov a tkáčov, i keď ich štatúty /artikuly/ existujú iba vo vydaniach z roku 1678. Ako posledný vznikol v Humennom cech kováčov, zá-

Zvolávacia tabuľka cechu čizmárov v Humennom

močníkov a remenárov v roku 1718. Dodnes zachované písomné doklady o existencii cechov v Humennom sú uložené v Štátnom oblastnom archíve v Prešove – Nižnej Šebastovej. V zbierkach Vihorlatského múzea v Humennom sa nachádza zvolávacia tabuľka cechu čizmárov z 18. storočia, hrnčiarkeho cechu z roku 1823 a tabuľka čizmárskeho a truhlárskeho cechu z roku 1829. Návštevníci môžu počas stálej výstavy venovanej dejinám mesta vidieť aj tovarišské džbány z rokov 1873 a 1909, ako aj cechový džbán hrnčiarov z roku 1861.

Napriek tomu, že boli cechové organizácie u nás v roku 1872 oficiálne zrušené, prijatím nového priemyselného zákona mnohé pokračovali vo svojej činnosti vo forme spolkov a udržiavali staré cechové tradície.

PhDr. Ivana Strakošová

Džbány cechu hrnčiarov v Humennom

Nezabúdajme na kroniky

Zaznamenávanie histórie, tak ako prebieha pred našimi očami vo všetkých zložkách nášho života je záslužnou vlastivou prácou, ktorá prináša ovocie nielen pre nás, ale aj pre budúce pokolenia. V danom okamihu sa v kronike odzrkadľuje život a práca ľudí videné očami súčasníka, ale budúcnosť vtlača kronikám vzácnosť, jedinečnosť a historickú cenu. Stávajú sa historicky dôležitými prameňmi, najmä pri skúmaní miestnej histórie. Vieme ako cenné sú dnes pre historikov staré kroniky, ktoré často bývajú jediným prameňom, z ktorého možno čerpať

poznatky o minulosti. Kroniky však nemajú iba historický význam, ale sú často i jedinými monografiami obce, v ktorých sa dozvedáme najrozličnejšie, inak neznáme údaje a fakty. Zmenila sa doba, zmenili sa ľudia, povinnosť viesť kroniky však zostáva naďalej. Každá obec, aj tá najmenšia, je povinná viesť vlastnú kroniku. Ukladá jej to zákon SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení.

Aj napriek tomu, že je nám známa zaneprázdnenosť našich starostov, obraciame sa na nich s apelom – venujte pozornosť aj tejto zdanlivo okrajovej záležitosti. Nemôže sa to nevyplatiť! Veď

kde inde ako v obecnej kronike sa majú odzrkadliť tie zmeny, ktoré sa v podstate dotýkajú každého z nás? Čo iné ako kroniky budú v budúcnosti živým zdrojom informácií o súčasnom živote našich miest a obcí?

Pevne veríme, že písanie kroník a ich využívanie môže výrazne prispieť k znovuzískaniu tak potrebného pocitu skutočného domova obyvateľov našich miest a obcí, a že v spoločnosti vzrastie význam písania kroník a rozvoj kronikárstva bude jedným zo špecifických znakov skutočnej samosprávy.

Mgr. Vasil Fedič

20 ROČNÍKOV MEDZINÁRODNÉHO DŇA MÚZEÍ

MEDZINÁRODNÁ ORGANIZÁCIA MÚZEÍ – ICOM patrí k významným organizáciám UNESCO. Založená bola v roku 1945 v Londýne a dnešné sídlo sa nachádza v Paríži. Na 12. zasadnutí generálnej konferencie ICOM v Petrohrade v roku 1977 rozhodli jeho účastníci, aby sa v členských krajinách každoročne 18. máj pripomínal ako MEDZINÁRODNÝ DEŇ MÚZEÍ.

„Ak budeme k akcii pristupovať neformálne, ale s plnou vážnosťou, s plným zánietením a s úmyslom nielen obohatiť návštevníkov múzea o nové poznatky, ale aj so zámerom zapôsobiť na ich citovú sféru, musí sa nám to podariť.“ Takýto bol výsledok z pracovnej porady dňa 5. apríla 1986 na pôde vtedajšieho

Spoločné vystúpenie folklórnych kolektívov v expozícii ľudovej architektúry a bývania dňa 18. 5. 1986

Časť výstavnej siene Oresta Dubaya

Okresného vlastivedného múzea v Humennom. Humenské múzeum sa takto pripojilo k oslavám Medzinárodného dňa múzeí v rámci členských partnerov ICOM. Od roku 1986 si v našich priestoroch pripomíname deň múzeí v inom a väčšom formáte. Na nedeľu 18. mája 1986 bol na pôde humenského múzea, v priestoroch kaštieľa a príhľej expozície ľudovej architektúry a bývania vyhlásený „deň otvorených dverí“. Okrem stálych expozícií múzea si návštevníci mohli pozrieť výstavu z najnovších prírastkov do zbierok múzea a reštaurovaných zbierkových predmetov. V expozícii ľudovej architektúry a bývania v objekte prenesenom zo Zemplínskych Hámrov bola inštalovaná hrnčiarska dielňa s praktickou ukázkou práce na hrnčiarskom kruhu v podaní pána Štefana Halamku

V prírodovednej expozícii

zo Sniny. V expozícii vystúpili folklórne skupiny z Kalnej Roztoky a Dlhého nad Cirochou a folklórny súbor Vihorlat Snina. Pani Anna Kušnírova z Papína predvádzala spôsob maľovania vajíčok – kraslíc. Dievčatá zo Sniny pod vedením učiteľky pani Magdalény Horvátovej – Novanskej ponúkali ukážky pletenia paličkovanej čipky.

Keďže akcia bola na vtedajšie pomery dôkladne spropagovaná a prišlo nám aj počasie, do múzea prišlo neuveriteľné množstvo ľudí. V tento deň ich bránami múzea prešli viac ako dve tisícky. Mnohí Humenčania v tento deň akoby „objavili“ múzeum, ale najmä expozíciu ľudovej architektúry a bývania. Ohlas podujatia bol mimoriadne priaznivý a rezonoval aj v nasledujúcich rokoch. Na pôde múzea začala nová tradícia.

Ornamentálna izba v umelecko-historickej expozícii

Každoročne sme v druhej dekáde mája pripravovali pre širokú verejnosť v našich expozíčných a výstavných priestoroch bohatý program s radom podujatí. Vďaka profesionálnemu prístupu pri realizácii tejto akcie, osobnej zainteresovanosti a zánietenosti pracovníkov i zaujímavej a lákavej ponuke sa Deň múzeí zmenil na osvedčenú marketingovú značku, ktorá je zárukou kvality a plnohodnotného kultúrneho podujatia. Z bohatej ponuky akcií, ktoré Vihorlatské múzeum pripravuje v priebehu roka, medzi najobľúbenejšie patria práve tie, ktoré sú venované Medzinárodnému dňu múzeí.

Spevy, tance, muzika i krásne kroje – odkaz našich predkov stále žije a rozvíja sa aj vďaka činnosti folklórnych skupín a súborov. Časť bohatstva z tejto nevyčerpatelnej národnej klenotnice nám svojimi vystúpeniami počas dvadsaťročnej tradície MDM v Humennom prezentovali folklórne súbory Vihorlat Snina, Chemlon Humenné, Vranovčan, Čerhovčan Bardejov, Zemplín Michalovce, Šarišan Prešov, Makovica Svidník, Partizán Slovenská Ľupča, Kalina Humenné, Topľan Gírlatovce, Kamjana Medzilaborce, Sunoro Svidník a Ternipen Snina, folklórne skupiny z Dlhého nad Cirochou, Kalnej Roztoky, Čabín, Topolovky, detské folklórne súbory Chemoňáčik, Dúha a Kolovrá-

VO VĽAHOVLATSKOM MÚZEU V HUMENNOM

tok z Humenného, žiaci a študenti Základnej umeleckej školy v Humennom, študenti Gymnázia a. g. Svobodu Humenné a Terchovská muzika z Terchovej.

V galerijnej sieni Oresta Dubaya, ktorá vznikla v roku 1990 sme pri príležitosti osláv dňa múzeí inštalovali viac ako tridsať výstav s rôznorodou tematikou z domácej a zahraničnej produkcie. Spomenúť možno napríklad výstavy: Tradičná čínska divadelná maska, Fotografie karpatskej drevenej architektúry, Humenné v objektíve času, Z maliarskeho odkazu zakarpatských umelcov, Petrolejové lampy, Mikuláš Rogovský – z tvorby. Ďalších štrnásť výstav bolo inštalovaných v jednotlivých expozíciách, ale napríklad výstava Bonsaje v roku 1993 a v roku 1999 bola s mimoriadnym úspechom inštalovaná na nádvorí a veľkom balkóne kaštieľa.

Trvalej priazni návštevníkov sa teší umelecko – historická expozícia, ktorá je nainštalovaná v pôvodných interiéroch kaštieľa a ponúka pohľad na bytovú kultúru šľachty od obdobia renesancie po 20. storočie. Expozícia bola postupne doplňovaná najmä obrazovou zbierkou starých majstrov.

Ukážka pletenia košíkov

Neskôr bola rozšírená o samostatné časti venované sakrálnemu umeniu a celku historických zbraní. Práve v týchto interiéroch boli inštalované unikátne výstavy ako Šľachtické stolovanie u Andrassyovcov, Historické rytiny a Porcelán 19. storočia.

V roku 1992 sme v západnom krídle kaštieľa sprístupnili stálu výstavu Humenné v minulosti a v roku 1998 vo východnom krídle výstavu Z dejín Rómov na Slovensku, ktorá prezentuje stručný historický prierez existencie Rómov na slovenskom území.

Prírodovednú expozíciu, ktorá v súčasnosti na ploche 300 metrov štvorcových prezentuje geologické, botanické a zoológické jedinečnosti rozhrania Západných a Východných Karpát sme pri príležitosti dňa múzeí dvakrát reštalovali a jej častým doplnkom boli monotematické výstavy / Geologické zaujímavosti, Skameneliny, minerály, horniny, Amazónia verzus svet, Svet minerálov /.

Za hrnčiarskym kruhom

Kostolík sv. Michala Archanjela

Autentické prostredie skanzenu je ideálnym miestom na prezentáciu technologických postupov pri zhotovovaní ľudových umeleckých výrobkov. Jednotlivé obytné domy sú doplnené ukázkami náradia ľudových remesiel a kováčska dielňa je dodnes prevádzkovaťelná. V doterajších ročníkoch dňa múzeí sa tu predstavili kováči, košíkári, kolári, korytári, hrnčiari, perníkari, ľudoví rezbári, tkáčky na krosnách a výrobcovia drevených hračiek, prútených metiel, úžitkových predmetov z medeneho drôtu. Návštevníci mohli vidieť náročný a prácny postup paličkovania čípiek, zdobenia kraslíc, ale aj unikátny spôsob výroby lán a povrazov.

V drevenom kostolíku svätého Michala Archanjela z roku 1746, v ktorého interiéri sa nachádza barokový etážový ikonostas sa konala svätá liturgia pravoslávnej cirkvi.

Historický šerm na nádvorí kaštieľa

Mimoriadnemu záujmu návštevníkov sa tešili ukážky sokoliarov, jazdy na koni, rôznych dobových detských hier, ale hlavne vystúpenia skupín historického šermu. Úprimné poďakovanie patrí Skupine historického šermu VIKOMT zo Sniny, ktorá prostredníctvom svojich vystúpení okrem praktickej ukážky šermiarskeho umenia prezentovala jednotlivé historické kapitoly našich regionálnych dejín.

Dnes k nám prichádzajú tisícky ľudí, nielen z Humenného a blízkeho okolia, ale v posledných rokoch aj z celého regiónu. V priebehu doterajších ročníkov k nám zavítalo viac ako 25 tisíc návštevníkov. Pre samotných pracovníkov múzea je takéto podujatie veľkou výzvou a smeruje k nemu značná časť nášho úsilia. Vynovujeme vnútorné i vonkajšie priestory, opravujeme jednotlivé objekty, reštaluujeme a otvárame nové expozície, pripravujeme výstavy, vyhľadávame a dokumentujeme činnosť remeselníkov, folklórnych skupín a súborov, pripravujeme Múzejné noviny a tešíme sa na Vás, našich návštevníkov.

Dvojstranu pripravil Vasil Fedič

Rekordná návštevnosť

V roku 2005 navštívilo expozície, výstavy a podujatia v doterajšej histórii múzea rekordných, viac ako tridsaťpäť tisíc návštevníkov. Vzhľadom k tomu, že pôsobíme mimo hlavných komunikačných trás a v podstate z troch strán naše aktivity obmedzuje štátna hranica, je to pre nás viac než dobrý výsledok. Potešiteľný je predovšetkým fakt, že tento dôležitý ukazovateľ našej práce má rastúci trend. Za posledné tri roky sme dokázali ročnú návštevnosť zvýšiť o desať tisíc návštevníkov, čo znamená viac ako tretinový nárast oproti roku 2002.

Rozhodujúcu úlohu v tomto procese zohráva zmena z pozície pasívneho očakávania návštevníka a prechod na jeho aktívne vyhľadávanie a oslovanie. S touto novou pozíciou múzea smerom k verejnosti ako zákazníkov svisí celý rad našich aktivít. Jednou z nich je v priebehu zhruba troch rokov podstatné rozšírenie diapazónu našich produktov, kde jednoznačne preferujeme nadregionálne, celoslovenské a medzinárodné podujatia. Spomenutí možno Karpatskú kraslicu, Kultúrne múzejné leto, rezbársko – výtvarný plenér INSITA 2005. Návraty rodákov predstavujú vo výstavnej dramaturgii Vihorlatského múzea ďalší nový krok v poznávaní umelcov z nášho regiónu. Sme spoluorganizátormi celoslovenskej výstavy Výtvarné spektrum, ktorá bola inštalovaná v našich priestoroch. Z podnetu múzea nadobudol projekt pod názvom Deň sv. Huberta nadregionálnu úroveň a je tu veľká perspektíva jeho zmeny na medzinárodné podujatie. Časovo i obsahovo rozsiahly projekt Vianoce v múzeu prebiehal v čase adventu.

V rokoch 2003 – 2005 sme pripravili 44 výstav, z toho 8 zo zahraničia, kde sme výrazne preferovali múzejné výstavy, to znamená výstavy, kde hlavným nositeľom informácie je autentický doklad, či už trojrozmerný alebo plošný. K už spomínaným rozsiahlejším a aj organizačne náročnejším projektom treba prirátavať desiatky ďalších kultúrnych a spoločenských podujatí, ktoré spolu vytvárajú príležitosť na návštevu múzea. Takto sa múzeu cieľavedome stáva miestom, otvorenou scénou, kde sa takmer nepretržite niečo deje. Na našu ponuku verejnosť zareagovala a v rokoch 2003 – 2005 k nám prišlo 98 tisíc návštevníkov. Medzi nimi aj desiatky osobností politického, kultúrneho a spoločenského života nielen zo Slovenska.

Prezident SR Ivan Gašparovič /uprostred/ v sprievode Vasila Fediča, riaditeľa múzea /vľavo/ pri prehliadke umelecko - historickej expozície

čenských podujatí, ktoré spolu vytvárajú príležitosť na návštevu múzea. Takto sa múzeu cieľavedome stáva miestom, otvorenou scénou, kde sa takmer nepretržite niečo deje. Na našu ponuku verejnosť zareagovala a v rokoch 2003 – 2005 k nám prišlo 98 tisíc návštevníkov. Medzi nimi aj desiatky osobností politického, kultúrneho a spoločenského života nielen zo Slovenska.

Va-

sil Fedič

Insita 2005

V dňoch 17 – 24. júla 2005 sa v Expozícii ľudovej architektúry a bývania /skanzenu/ Vihorlatského múzea v Humennom konal prvý ročník medzinárodného výtvarného plenéru maliarov a rezbárov INSITA 2005. Spolu s celoštátnou súťažou neprofesionálnej tvorby – Výtvarné spektrum patria oba projekty, na ktorých sa humenské múzeum organizačne podieľa, k tým, ktoré presahujú hranice regiónu i Slovenska.

Vďaka dobrej spolupráci Vihorlatského osvetového strediska a Vihorlatského múzea v Humennom, ako hlavných organizátorov, podarilo sa úspešne zrealizovať organizačné a ideové ciele projektu a vytvoriť príjemnú atmosféru v priebehu jeho sedemdnňového trvania. Medzinárodné stretnutie dvanástich autorov insitnej tvorby obohatili účastníci z Poľska, Maďarska, Talianska a Slovenska. Domácich účastníkov predstavoval výber insitných tvorcov, úspešných autorov celoslovenských súťaží a výstav Výtvarné spektrum z Prešovského a Košického kraja. Zahraničný výber vychádzal zo spolupráce s kultúrnymi inštitúciami v Poľsku a Maďarsku. Taliansko bolo zastúpené významným organizátorom obdobných podujatí z regiónu Piemont. Cieľom ušľachtilej myšlienky projektu INSITA je podpora kreatívneho rozvíjania umeleckých a remeselných zručností, ako aj osobných výpovedí autorov insitnej a ľudovej umeleckej tvorby. Medzinárodné kontakty súčasne otvárajú široký priestor pre výmenu tvorivých umeleckých hodnôt. Dlhodobým zámerom pri organizovaní tohto podujatia je zároveň uskutočňovanie kvalitatívnej zmeny prostredia skanzenu prostredníctvom vybudovania plenérovej galérie, čím by sa rozšírila kultúrna ponuka mesta a regiónu. Už dnes sa v zbierkovom fonde nášho múzea nachádza kolekcia vyše dvoch desiatok autorských plastík a obrazov z dielne účastníkov vlnajšieho plenéru.

Veríme, že pripravovaný II. ročník projektu – INSITA 2006, ktorý sa uskutoční v dňoch 9. – 17. júla 2006, na ktorý Vás srdečne pozývame, bude prínosom na ceste hľadania i zachovania ľudských hodnôt.

Ján Lukáč

Časť exponátov získaných do zbierok múzea z plenéru INSITA 2005

KALENDÁRIUM KULTÚRNYCH PODUJATÍ

Máj - december 2006

VÝSTAVY

Dezider Milly - Mária Medvecká -
Výber z tvorby
21. 5. - 30. 6. 2006

„RUSNACI“ - HĽADANIE
STRATENÝCH DOMOVOV
- fotografie Lucie Nimcovej
21. 5. - 30. 6. 2006

Papier - história a súčasnosť
výroby ručne plaveného papiera
Eger, Maďarsko
21. 5. - 30. 6. 2006

INSITA zo zbierok SNG
6. 7. - 18. 8. 2006

Juraj Kresila - výber z tvorby
24. 8. - 27. 9. 2006

Výtvarné spektrum 2006
1. 10. - 30. 10. 2006

Prvý prezident SR Michal Kováč
- výstava fotografií
2. 11. - 30. 11. 2006

Kanada - krajina známa i neznáma
2. 11. - 30. 11. 2006

Porcelánové bábiky z Maďarska
7. 12. 2006 - 6. 1. 2007

Ivan Gubík - autorská výstava
7. 12. 2006 - 6. 1. 2007

PODUJATIA

Medzinárodný deň múzeí
21. 5. 2006, 12.00 - 18.00
Kaštieľ v Humennom
Expozícia ľudovej
architektúry a bývania VM

INSITA 2006
- rezbársky plenér
17. - 23. 7. 2006, 9.00 - 18.00
Expozícia ľudovej
architektúry a bývania VM

Medová nedeľa
23. 7. 2006, 14.00 - 18.00 .
Expozícia ľudovej
architektúry a bývania VM

Kultúrne leto
/Rómska nedeľa,
koncertné popoludnie/
1. 7. - 31. 8. 2006
Kaštieľ v Humennom
Expozícia ľudovej
architektúry a bývania VM

Deň sv. Huberta
27. 8. 2006, 9.00 - 17.00
Kaštieľ v Humennom
Expozícia ľudovej
architektúry a bývania VM

Vianoce v múzeu
7. 12. 2006 - 6. 1. 2007
Kaštieľ v Humennom

Kremeň je podstatnou zložkou mnohých vyvretých a premenených hornín a často sa vyskytuje v usadených horninách. V prírode vzniká najrozmanitejšími spôsobmi z horúcich i z pomerne chladných roztokov. Kryštalizuje od najvyšších teplôt sopečnej magmy až po obyčajné teploty dnešného zemského povrchu.

„Diamanty“ na Slovensku

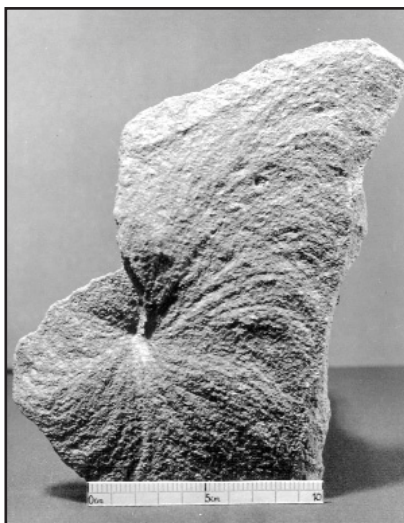
V prírode sa nachádza kryštalický, zrnitý alebo kusový kremeň. Kryštály kremeňa majú pekný tvar – sú to vlastne šesťhranné hranoly zakončené dvoma klencami, ktoré niekedy bývajú v rovnováhe, niekedy prevažuje jeden nad druhým.. Vonkajší uhol hrán hranolových plôch je vždy 60°, pričom nezáleží na stupni vývoja kryštálu. Hranolové plochy bývajú vodorovne ryhované. Toto ryhovanie vzniká opakovaním kombinačnej hrany medzi drúzami kryštálu.

Špecifickým minerálom vonkajšieho karpatského paleoénu sú takzvané marmarošské diamanty. Sú to drobné kryštáliky čierneho kremeňa, dokonale kryštalograficky obmedzené. Vyskytujú sa na mnohých miestach východného Slovenska – od Uliča až po Veľkú Polanu – a to v puklinách pieskovecov dukliansko-užských vrás. Vznikli z cirkulujúcich roztokov. Najčastejšie ich možno nájsť na lesných cestách – zväžniciach. Na niektorých miestach (lom v obci Príslop) sa v puklinách rohovcov idiomorfnych našli až 0,5 cm veľké kryštáliky marmarošských diamantov.

Mnohí klenotníci sa nimi nezriedka snažili oklamať verejnosť, dôkazom čoho sú rôzne nepresné názvy niektorých minerálov, ako napr. marmarošské diamanty. Tento názov nevznikol z neznalosti alebo pre podobnosť s inými vzácnymi kameňmi. Diamant totiž veľmi často imitovali drobnými kryštálikmi kremeňa, ktoré majú mnoho svetových nálezísk. V strednej Európe to boli tretohorné pieskovce a bridlice karpatského flyšu v pohraničí Rumunska a Zakarpatskej Ukrajiny. Marmarošské diamanty sa používali ako polodrahokamy najmä do prsteňov. Dnes sú prírodnou zaujímavosťou Chránenej krajiny oblasti Východné Karpaty.

Ing. Vladimír Thomka

Geologická zbierka v múzeu

Odtlačok žiaberných oblúkov morských červov

Záujmová oblasť Vihorlatského múzea Humenné (okresy Humenné, Snina a Medzilaborce) zahŕňa tri veľké skupiny geologických podloží – vápencové horniny, flyšové horniny a horniny sopečného pôvodu.. Medzi najstaršie patria Humenské vrchy, ktoré sú tvorené prevažne vápencami a dolomitmi, teda usadeninami druhohorného „tropického“ mora. Dôkazom toho sú skameneliny typických teplomilných morských živočíchov, napríklad z okolia obcí Jasenov alebo Brekov. Koncom druhohôr a hlavne v tretohorách vznikli až niekoľko tisíc

metrov hlboké usadeniny mora Tethys, ktoré po vyvrásnení vytvorili základ Bukovských vrchov, Laboreckej a Ondavskej vrchoviny a časti Beskydského predhoria. V ich stavbe prevládajú pieskovce, ílovice a zlepence, ktorých geofyzikálne vlastnosti sú charakteristické pre tzv. „karpatský flyš“. Medzi týmito usadeninami vznikali v mladších tretohorách sopečnou činnosťou Vihorlatské vrchy, ktoré tvoria andezity a ich pyroklastiká. Je to naše najmladšie sopečné pohorie s typickou stratovulkanickou stavbou.

Celkove sa v múzeu nachádza 1 144 vzoriek získaných z týchto území vlastným zberom a 389 vzoriek z iných častí Slovenska získaných kúpou alebo darom. Osobitný význam majú vzácne a ojedinelé nálezy „nepravých skamenelín“ /t.j. stôp po činnosti organizmov/ z flyšovej oblasti, z ktorých je zatiaľ 52 kusov určených do 25 druhov a 56 kusov neurčených, u ktorých je ale predpoklad určenia viacerých aj vzácných druhov.

Medzi geologické vzácnosti zo zbernej oblasti múzea môžeme zaradiť prieskumné štôlne v Ladomírove, kde sa robil výskum ortufovej mineralizácie, prieskumný vrt na

ropu a zemný plyn v Zboji /dosiahnutá hĺbka 5 002 m/, štruktúrny vrt na Podskalke /hĺbka 1 808 m/, prieskum marmarošských diamantov v Uličí alebo objavenie novej jaskyne v Brekove. Z odborných úspechov múzea je možno spomenúť nález nových druhov pre vedu – morskej riasy Halimedaides carpaticus z Riabej skaly a morského koralu Rhabdophyllipsis thomkai z Beňatiny. Pri zbere geologických vzoriek pracovníci múzea zatiaľ nevyčerпали všetky možnosti – je viacero literárnych údajov, ktoré sa ešte nepodarilo potvrdiť ďalším nálezom. Ide napríklad o lokalitu veľkých lastúrníkov rodu Inoceramus v Novej Sedlici, ktorá už bola údajne zničená ťažbou kameňa na výstavbu rodinných domov, výskyt organogénnych pieskovecov s numulitmi v Jablonke alebo Hostoviaciach a veľmi zaujímavé sú aj odtlačky žiaberných lúčov morských červov v Runine /viď obrázok/. Mimoriadne zaujímavé by bolo aj nájdenie aspoň malého kúska meteoritu, ktorý spadol 9. júna 1866 medzi obcami Kňahyňa a Stuzica na Ukrajine a obcami Zboj a Nová Sedlica na Slovensku. Meteorit bol mimoriadne veľký /našlo sa 1 500 kg úlomkov/ a v okolí sa určite nachádza ešte množstvo drobnejších úlomkov.

Ing. Vladimír Thomka

Reštaurovanie erbov

V rámci celkovej opravy vonkajšej časti kaštieľa pristúpilo Vihorlatské múzeum v Humennom k reštaurovaniu štyroch dobových erbov nachádzajúcich sa na priečelí budovy. Ide o erby významných panovníckych rodov, niekdajších majiteľov kaštieľa. V najvyššej časti priečelia sa nachádza erb rodu Andrassy, vpavo dole erb rodu Van der Nath, vľavo erb rodu Csáky a celkom dole je najstarší erb rodu Drugeth.

Finančne prostriedky na realizáciu prác získalo múzeum z programu Obnovme si svoj dom Ministerstva kultúry SR. Reštaurátorské práce realizoval pracovný tím akademického sochára Martina Kutného z Bardejova. Pred samotnými prácami prebiehal reštaurátorský prieskum, na základe ktorého bol zvolený optimálny postup prác. Najprv bolo potrebné jednotlivé erby očistiť od rôznych nánosov a druhotných premalieb. Potom sa kamenná hmota napustila /petrifikovala/, aby získala opäť potrebnú tvrdosť a odolnosť. Nasledovalo tmelenie prasklín, bočných štrbín a doplne-

nie chýbajúcich častí. Záverečnú etapu predstavovalo retušovanie a zjednotenie pôvodného jednofarebného náteru erbov.

Pretože ide o finančne náročné práce, celkovo boli zreštaurované iba tri erby. Na drugethovskom rodovom znaku boli vykonané iba najnutnejšie práce, ako petrifikácia, tmelenie prasklín a podlepenie uvoľnených častí. Jeho reštaurovanie bude oveľa náročnejšie, vzhľadom k poškodeniu a zvetraniu pieskovca, do ktorého bol pôvodne erb vytesaný.

Priebeh a výsledok reštaurátorských prác je zapracovaný do záverečnej správy, reštaurátorského

Reštaurovanie erbu

protokolu, tak ako to ukladá zákon o ochrane pamiatkového fondu č. 49/2002 Zbierky.

PhDr. Ivana Strakošová

Z OBNOVY

Vihorlatské múzeum v Humennom venuje veľkú pozornosť aj zabezpečeniu mimorozpočtových zdrojov, ktoré smerujú predovšetkým do nevyhnutných opráv renesančného kaštieľa a expozície ľudovej architektúry a bývania. V období posledných troch rokov sa nám podarilo takto získať viac ako tri milióny korún.

Výmena okien na južnej strane kaštieľa

Modernizácia osvetlenia skanzenu

Oprava odkvapového systému

Tohtoročné **Múzejné noviny** vychádzajú vďaka podpore ctených sponzorov: HALDY PLUS, spol. s.r.o., Humenné a RHODIA INDUSTRIAL YARNS,a.s., Humenné.

Program MDM 21. 5. 2006

v kaštieli

13.00 hod.

Slávnostné otvorenie výstav

15.00 hod.

Koncertné vystúpenie žiakov ZUŠ v Humennom

18.00 hod.

Skupina historického šermu VIKOMT Snina

13.00 - 18.00 hod.

Prehliadka expozícií a výstav :

Umelecko-historická expozícia

Prírodovedná expozícia

Z dejín Rómov na Slovensku

Z histórie mesta Humenné

„RUSNACI“ - HLADANIE STRATENÝCH DOMOVOV
- výstava fotografií z oblasti Stariny

PAPIER - HISTÓRIA A SÚČASNOSŤ RUČNE
PLAVENÉHO PAPIERA - Eger (Maďarsko)

DEZIDER MILLY - MÁRIA MEDVECKÁ
Výber z tvorby

v skanzene

13.30 - 15.00 hod.

Svätá liturgia pravoslávnej cirkvi
v chráme sv. Michala Archanjela

13.00 - 18.00 hod.

Prehliadka expozície ľudovej architektúry a bývania

Ukážky ľudovej umeleckej výroby

Rekreačné jazdenie na koňoch - Štefan Barančík

16.00 hod.

Folklórny súbor VIHORLAT Snina
Folklórna skupina STARINČANKA Snina

VIHORLATSKÉ MÚZEUM V HUMENNOM

Námestie slobody 1, 066 18 Humenné

tel.: 057 / 775 3176, tel./fax: 057 775 2240

E-mail: muzeum.he@nexta.sk, www.muzeumhumenne.sk

RÁVŠTEVRÉ HODINY

Počas sezóny (1.5. - 31.10)

Kaštieľ: Pondelok - Piatok 9.00 - 18.00 hod.
Sobota - Nedeľa 14.00 - 18.00 hod.

Skanzen: Pondelok - Nedeľa 9.00 - 18.00 hod.

Mimo sezóny (1.11 - 30.4)

v pracovných dňoch od 8.00 do 15.30 hod

MÚZEJNÉ NOVINY - Vydalo VIHORLATSKÉ MÚZEUM V HUMENNOM pri príležitosti Medzinárodného dňa múzeí v máji 2006. Redakčná a grafická úprava: Mgr. Vasil' Fedič, riaditeľ múzea. Sadzba Peter Farkaš. Tlač: Tlačiareň BURAL, Jovsa. NEPREDAJNÉ.